

Әл-Фараби атындағы Қазақ Ұлттық Университеті

Тақырыбы: «Детектор лжи» әдістемесінің
биофизикалық және физиологиялық механизмдері

Орындаған: Дәулет Г.
Тексерген: Атанбаева Г.

Тарихы

Детектор лжи немесе полиграф XX-ғасырда ойлап табылды. Бұны алғашқыда америкалық психолог – юрист Вильям Марстон 1913 жылы детекция лжиға прибор көмегімен зерттеу жүргізе бастады. Детектор лжидің алғашқы прототипін Марстон артериалдық қысымды өлшеу үшін қолданылған. 1921 жылы (Дж. Ларстонның бақылауымен) полиграфтың яғни бір сәтте қан қысымын, пульс және тыныс алудың алғашқы нұсқасы жаслынған болатын.

- Бұл аппараттың көмегімен қылмыстық іске күдікті адамдарды анықтауда үлкен үлесін қосқан болатын. Соңында нақты нәтиже алынған болатын. Осыған орай бұл кезде "полиграф" атауы пайда болды, яғни адам организміндегі параметрлердің өзгеру ақпараты график көмегімен жүзеге асты.

Леонарду Килер

- Бастапқы енгізу және полиографты таратуды Леонарду Килер іске асырған болатын. Ол приборды конструкциялап, арнайы жасырын информацияның түпкілікті шындығын тексеру мақсатында (1933 ж.) алғаш полиграф көмегімен методикасын жасаған және детектор лжи сериясын шығарып, арнайы осы салада мамандарды дайындаған.

Жұмыс істеу принципі

Қытайда орта ғасырларда күдіктіні өтірікке тексеру тәсілі болған.

Қылмысты істеуде күдіктіге құрғақ күріш жеуді талап еткен. Қатты қобылжығанда бөлінетін сілекей мөлшері азайған және түйіршіктерді жұту мүмкін емес болған. Дәл осылай заманауи полиографтар сол сәттегі адам өтірік айтқан кезде параметрлерінің өзгерістеріне әсер ететін болған.

- Эксперт алдында отырған тәжірибеге алынушы, компьютерге қосылған датчикті іліде және келесідегідей белгілер орын алады:

- Пульс жиілігі

- Тыныс алу ырғағы

- Электрөткізгіштік

- Дене Микробұлшықетіндегі күш

- Бас миының белсенділігі және басқа көптеген параметрлері

- Қан қысымы

Тестілеу әдісі

Бірінші кезең – дайындық. Полиграфолог сыналушыға прибордың әсерін айтып береді. Аппараттың настройкасынан бақылаушы сұраққа иә немесе жоқ деп жауап беру керек. Бұл мынадай сұрақтар болу мүмкін: Сіздің атыңыз Серік па?, Сіз Алматы қаласында тұрасыз ба? Кейде полиграфолог ба сынаққа түскен адамға әдейі өтірік айтуға тура келетін сұрақтар қояды. Бұл кезеңнің мақсаты, біріншіден – спецификалық реакциясын білу, екіншіден, аппараттың нақты істейтінін, оны алдау мүмкін емсетігін түсіндіру.

Екінші кезең. Сұрақ – жауап. Полиграфолог Сұрақтарды есептейді. Организм реакциясы прибормен фиксируется. Тесттағы сұрақтар бірнеше рет қайталаынады

Үшінші кезең. Тест интерпретациясы. Полиграфолог тест картасын қарайды да, ондағы өте қатты эмоциональдық реакция болған жерді талқылайды. Кейде, өтіріктің салдары ғана болып қоймай, бұл адамның қандай да бір маңызды стресстік ситуациямен байланысы бар екендігін көрсетеді. Нәтижесін , прибор емес, өзінің тәжірибесі мен жұмыс принципіне сүйене отырып эксперт талқылайды, анықтайды.